

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ändras. Genom ändringarna möjliggörs ändring av en personbeteckning i mera omfattande utsträckning än för närvarande i situationer där en utomstående känner till personbeteckningen till följd av brott och det på grund av omständigheterna är uppenbart att personbeteckningen kommer att användas för brottsliga ändamål. Ett ytterligare villkor är att man genom ändringen av personbeteckningen med stor sannolikhet ska kunna förebygga betydande skadliga verkningar av missbruket av personbeteckningen.

De föreslagna författningsändringarna har betydelse i situationer där personbeteckningar på grund av brottslig verksamhet har hamnat i utomståendes händer. Frågan om en utökning av möjligheterna att ändra en personbeteckning hänför sig också mera allmänt till de nya slags missbruk som möjliggörs genom digitaliseringen av samhället och informationsbehandlingen eller det att sådana missbruk blir allt vanligare, och frågan har blivit föremål för granskning i synnerhet i samband med omfattande dataintrång.

Lagen avses träda i kraft den 1 juni 2021.

INNEHÅLL

MOTIVERING.....	3
1 Specialmotivering.....	3
1.1. Lag om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.....	3
LAGFÖRSLAG.....	6
1.1. Lag om ändring av lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.....	6
BILAGOR.....	9
PARALLELTEXTER.....	9
Lag om ändring av lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.....	9

MOTIVERING

1 Specialmotivering

1.1 Lag om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

12 §. Rättelse av en personbeteckning. I paragrafen föreskrivs det om rättelse av en personbeteckning. Paragrafen motsvarar 12 § 1 mom. i den gällande lagen och innebär inte någon ändring i det rådande rättsläget.

12 a §. Ändring av en personbeteckning. I paragrafen föreslås bestämmelser om ändring av en personbeteckning. I 1 mom. föreskrivs det om ändring av en personbeteckning när det behövs på grund av förändringar som skett i personbeteckningsinnehavarens förhållanden eller rättsliga ställning. Till skillnad från detta föreskrivs det i 2 och 3 mom. separat om ändring av en personbeteckning på grund av missbruk av beteckningen eller uppenbar risk för missbruk av beteckningen. Det är fråga om situationer där missbruk av en personbeteckning har orsakat innehavaren olägenhet eller där en personbeteckning hamnat i händerna på en utomstående och det med tanke på omständigheterna innebär en uppenbar risk för att innehavaren av personbeteckningen kommer att orsakas olägenhet med anledning av missbruk av beteckningen.

Personbeteckningen kan enligt 1 mom. ändras, om ändringen är absolut nödvändig för att skydda personen i sådana situationer där hans eller hennes hälsa eller säkerhet är uppenbart och varaktigt hotad. Bestämmelsen kan bli tillämplig till exempel i vittnesskyddssituationer. En personbeteckning kan dessutom ändras om det i enlighet med lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet (563/2002) har fastställts att personen ska tillhöra det motsatta könet. I praktiken ändras en personbeteckning alltid när det konstateras att en person ska tillhöra det motsatta könet. Bestämmelsen motsvarar 12 § 2 mom. 1 och 3 punkten i den gällande lagen och innebär ingen ändring i det rådande rättsläget.

I 2 mom. föreskrivs det om ändring av personbeteckningen, när någon annan än den som innehar personbeteckningen har missbrukat beteckningen och missbruket har orsakat betydande ekonomiska eller andra olägenheter för den rätta innehavaren av personbeteckningen. En förutsättning för ändring av personbeteckningen är att fortsatta skadliga verkningar på grund av missbruket faktiskt kan förhindras genom att personbeteckningen ändras. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 12 § 2 mom. 2 punkten i den gällande lagen. Den föreslagna bestämmelsen innehåller emellertid inte det villkor att missbruket ska ha skett upprepade gånger som anges i den gällande 12 §. Meningen är fortfarande att missbruket till sin karaktär är fortgående eller att det föreligger en uppenbar risk för upprepat missbruk. Myndigheten ska dock bedöma om missbruket är fortgående när den bedömer möjligheterna att faktiskt förhindra fortsatta skadliga verkningar av missbruket. Personbeteckningen bör inte ändras på grund av ett enskilt fall. Ändringen av personbeteckningen bör verkligen resultera i att ett fortsatt missbruk bryts eller att en uppenbar risk för att missbruket kommer att upprepas eller fortsätta elimineras. Denna risk ska framgå av omständigheterna kring det missbruk som skett. Bestämmelserna kan tillämpas i olika situationer av missbruk, oberoende av om missbruket har uppfyllt brottsrekvisitet för något brott.

I 3 mom. i paragrafen föreskrivs det om ändring av personbeteckningen i situationer där risken för missbruk är uppenbar till följd av brott. Det är i huvudsak fråga om situationer där missbruket ännu inte har föranlett olägenhet. Om villkoren uppfylls är det då möjligt att förebygga betydande skadliga verkningar i framtiden. Men bestämmelsen kan också tillämpas i situationer där missbruket

redan föranlett skada, om villkoren uppfylls och det också föreligger en risk för framtida betydande skadliga verkningar. Bestämmelsen överlappar delvis 2 mom.

Med stöd av 3 mom. kan personbeteckningen ändras när en utomstående till följd av ett brott känner till personbeteckningen, ett ärende som gäller detta brott är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller är anhängigt vid en domstol eller en lagakraftvunnen dom har meddelats i målet. På grund av misstanken att brott begåtts eller annars på grund av omständigheterna ska det vara uppenbart att personbeteckningen kommer att användas för brottsliga ändamål. Ett ytterligare villkor är att ändringen av personbeteckningen med stor sannolikhet ska förebygga betydande skadliga verkningar av missbruket av personbeteckningen.

Enligt 3 mom. 1 punkten förutsätter en ändring av en personbeteckning att en utomstående fått reda på beteckningen till följd av ett brott. Med tanke på tillämpningen har det inte betydelse hurudan brottsbenämning det är fråga om. I regel kan det vara fråga om såväl brott som riktas till en enskild person och dennes uppgifter som ett mera omfattande nätfiske eller missbruk. I praktiken begränsar dock villkoren i 3 och 4 punkten tillämpningen av bestämmelsen till situationer där brottets natur och gärningsform hänvisar till syftet att missbruka beteckningar eller i större omfattning sprida dem så att andra kan använda dem. I praktiken är det då mest sannolikt fråga om dataintrång eller grovt dataintrång som avses i 38 kap. 8 och 8 a § i strafflagen.

Enligt 3 mom. 2 punkten i den föreslagna paragrafen krävs för ändring av en personbeteckning att det ärende som gäller brottet är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller är anhängigt vid en domstol eller att en lagakraftvunnen dom har meddelats i målet. Det är fråga om ett brott till följd av vilket en utomstående har fått reda på personbeteckningen i enlighet med 3 mom. 1 punkten. I ett ärende som gäller ändring av en personbeteckning kan den behöriga myndigheten inte själv bedöma sannolikheten för att ett brott sker eller hur betydande brottsmisstanken är, utan det räcker för ändring av beteckningen att polisen har inlett en förundersökning i ärendet. Villkoret uppfylls naturligtvis också i ett senare skede av behandlingen av brottmålet, när målet är anhängigt eller när en lagakraftvunnen dom har meddelats i ärendet. I en situation där brottmålet har avslutats för att det inte har ansetts motiverat att fortsätta förundersökningen eller ärendet har avslutats med att åtalen förkastats eller man inte överhuvudtaget misstänker brott, ska en eventuell ändring av personbeteckningen bedömas med stöd av 2 mom.

Enligt 3 mom. 3 punkten krävs för en ändring av en personbeteckning att det med stöd av misstanke att brott begåtts eller annars på grund av omständigheterna är uppenbart att personbeteckningen kommer att användas för brottsliga ändamål. Med misstanke att ett brott begåtts avses här i första hand ett brott till följd av vilket en utomstående har fått reda på personbeteckningen i enlighet med 3 mom. 1 punkten. I ärendet kan man dessutom beakta andra brott som hänför sig till ärendet, om ett ärende som gäller brottet är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller är anhängigt vid en domstol eller en lagakraftvunnen dom har meddelats i det målet. Som andra omständigheter kan till exempel beaktas den offentlighet som ett omfattande dataintrång fått eller uppgifter om spridning av personbeteckningar i datanät. Med brottsliga ändamål avses allmänt missbruk av en personbeteckning i syfte att begå ett brott. Det är i praktiken sannolikt fråga om identitetsstöld eller bedrägeribrott, men bestämmelsen begränsas inte till specifika brottsbenämningar.

Enligt 3 mom. 4 punkten förutsätts för ändring av en personbeteckning att betydande skadliga verkningar av missbruket av personbeteckningen med stor sannolikhet kan förhindras genom en ändring av personbeteckningen. Eftersom det är fråga om att ändra en personbeteckning på grund av en risk för missbruk, kan man inte förutsätta att en ändring av beteckningen faktiskt förhindrar skadliga verkningar. Effekten kan inte konstateras. Den behöriga myndigheten ska dock utifrån

omständigheterna kunna anse att det är mycket sannolikt att betydande skadliga verkningar av ett möjligt missbruk kan förhindras genom ändring av personbeteckningen. Personbeteckningen får inte ändras för säkerhets skull eller med stöd av en hypotetisk risk för skada.

I paragrafens 4 mom. föreslås bestämmelser om förfarandet i ett ärende som gäller ändring av en personbeteckning. I bestämmelserna ingår bestämmelserna i det gällande 12 § 3 mom. Dessutom föreskrivs det om den behöriga myndighetens rådgivningsskyldighet när det ansöks om ändring av en personbeteckning. Myndigheten ska innan beslutet fattas ge sökanden behövliga uppgifter om konsekvenserna av en ändring av personbeteckningen. Skyldigheten gäller utöver Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata också Statens ämbetsverk på Åland, när det fattar beslut om ändring av en personbeteckning på grund av fastställande av konstllhörighet.

21 §. *Statens ämbetsverk på Ålands behörighet.* Det föreslås att hänvisningsbestämmelsen i 1 mom. ändras så att det i stället för till 12 § 1 mom. hänvisas till 12 §, eftersom det enligt förslaget i 12 § endast ska föreskrivas om rättelse av en personbeteckning. Ändringen innebär ingen ändring i det rådande rättsläget där Statens ämbetsverk på Åland inom sitt verksamhetsområde är behörig myndighet i ärenden som gäller rättelse av en personbeteckning.

64 §. *Ändring av elektroniska kommunikationskoder.* Det föreslås att hänvisningsbestämmelsen i 1 mom. ändras så att det i stället för till 12 § 2 mom. hänvisas till 12 a §, eftersom det enligt förslaget ska föreskrivas om ändring av en personbeteckning i 12 a § i stället för 12 § 2 mom. Ändringen innebär ingen ändring i det rådande rättsläget där elektroniska kommunikationskoder ändras på tjänstens vägnar om personbeteckningen ändras.

*Lagförslag***Lag****om ändring av lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (661/2009) 12 §, 21 § 1 mom. och 64 § 1 mom., sådana de lyder, 12 § och 21 § 1 mom. i lag 1175/2019 och 64 § 1 mom. i lag 55/2019, samt *fogas* till lagen en ny 12 a § som följer:

12 §

Rättelse av en personbeteckning

En personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet ska rättas, om den är tekniskt felaktig eller om uppgifterna om födelsetid eller könstillhörighet är oriktiga. Beslut om rättelsen fattas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska ge den berörda personen eller dennes lagliga företrädare tillfälle att framföra sin åsikt i ärendet. Denna person ska informeras om rättelsen.

12 a §

Ändring av en personbeteckning

En personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet får ändras, om ändringen är absolut nödvändig för att skydda personen i sådana situationer där hans eller hennes hälsa eller säkerhet är uppenbart och varaktigt hotad eller om det i enlighet med lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet (563/2002) har fastställts att personen ska tillhöra det motsatta könet.

En personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet får ändras på grund av missbruk av beteckningen, om någon annan än den som innehar personbeteckningen har missbrukat beteckningen och missbruket har orsakat betydande ekonomiska eller andra olägenheter för den rätta innehavaren och fortsatta skadliga verkningar på grund av missbruket faktiskt kan förhindras genom att personbeteckningen ändras.

En personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet får ändras på grund av risk för missbruk av beteckningen, när

- 1) en utomstående till följd av ett brott känner till personbeteckningen,
- 2) ett ärende som gäller ett brott enligt 1 punkten är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller är anhängigt vid en domstol eller en lagakraftvunnen dom har meddelats i ärendet,
- 3) det på grund av misstanke om att brott begåtts eller annars på grund av omständigheterna är uppenbart att personbeteckningen kommer att användas för brottsliga ändamål, och

4) betydande skadliga verkningar av missbruket av personbeteckningen med mycket stor sannolikhet kan förhindras genom en ändring av personbeteckningen.

Den berörda personen ska skriftligen ansöka om att få personbeteckningen ändrad. Beslut om ändring av personbeteckningen på grund av fastställande av könstillhörighet fattas av den myndighet som avses i 3 § i lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet. Beslut om ändring av personbeteckningen på någon annan grund fattas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Innan beslut fattas ska den behöriga myndigheten ge sökanden behövlig information om konsekvenserna av en ändring av personbeteckningen.

21 §

Statens ämbetsverk på Ålands behörighet

Vad som i 9 § 2 mom., 10, 12 och 19 §, 22 § 2 och 4 mom. samt 35–37, 44, 50 a och 72 § föreskrivs om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tillämpas på Statens ämbetsverk på Åland inom dess verksamhetsområde.

64 §

Ändring av elektroniska kommunikationskoder

När beslut fattas om ändring av personbeteckning i enlighet med 12 a §, ändras den elektroniska kommunikationskoden på tjänstens vägnar. Anmälan om att den elektroniska kommunikationskoden ändras ska göras till den som innehar koden.

[Eventuell övergångsbestämmelse: På redan anhängiga ärenden som gäller ändring av en personbeteckning tillämpas de nya bestämmelserna.]

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 20xx

Statsminister

Sanna Marin

Kommunminister Sirpa Paatero

*Bilagor
Paralleltexter*

Lag

om ändring av lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om befolkningsdatasystemet och de certifikattjänster som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (661/2009) 12 §, 21 § 1 mom. och 64 § 1 mom., sådana de lyder, 12 § och 21 § 1 mom. i lag 1175/2019 och 64 § 1 mom. i lag 55/2019, samt *fogas* till lagen en ny 12 a § som följer:

Gällande lydelse

12§

Rättelse och ändring av en personbeteckning

En personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet ska rättas, om den är tekniskt felaktig eller om uppgifterna om födelsetid eller könstillhörighet är oriktiga. Beslut om rättelsen fattas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska ge den berörda personen eller dennes lagliga företrädare tillfälle att framföra sin åsikt i ärendet. Denna person ska informeras om rättelsen.

En personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet får ändras, om

1) *ändringen är absolut nödvändig för att skydda personen i sådana situationer där hans eller hennes hälsa eller säkerhet är uppenbart och varaktigt hotad,*

2) *någon annan än den som innehar personbeteckningen upprepade gånger har missbrukat beteckningen och missbruket har orsakat betydande ekonomiska eller andra olägenheter för den rätta innehavaren och fortsatta skadliga verkningar på grund av missbruket faktiskt kan förhindras genom att personbeteckningen ändras,*

3) *det i enlighet med lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet (563/2002) har fastställts att personen ska tillhöra det motsatta könet.*

Beslut om ändring av personbeteckningen ska i de fall som avses i 2 mom. 1 och 2 punkten fattas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och i de fall som avses i 2 mom. 3 punkten av den myndighet som avses i 3 § i lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet. Den berörda personen ska skriftligen ansöka om att få

Föreslagen lydelse

12 §

Rättelse av en personbeteckning

En personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet ska rättas, om den är tekniskt felaktig eller om uppgifterna om födelsetid eller könstillhörighet är oriktiga. Beslut om rättelsen fattas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska ge den berörda personen eller dennes lagliga företrädare tillfälle att framföra sin åsikt i ärendet. Denna person ska informeras om rättelsen.

personbeteckningen ändrad.

12 a §

Ändring av en personbeteckning

En personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet får ändras, om ändringen är absolut nödvändig för att skydda personen i sådana situationer där hans eller hennes hälsa eller säkerhet är uppenbart och varaktigt hotad eller om det i enlighet med lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet (563/2002) har fastställts att personen ska tillhöra det motsatta könet.

En personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet får ändras på grund av missbruk av beteckningen, om någon annan än den som innehar personbeteckningen har missbrukat beteckningen och missbruket har orsakat betydande ekonomiska eller andra olägenheter för den rätta innehavaren och fortsatta skadliga verkningar på grund av missbruket faktiskt kan förhindras genom att personbeteckningen ändras.

2 En personbeteckning som registrerats i befolkningsdatasystemet får ändras på grund av risk för missbruk av beteckningen, när

3 1) en utomstående till följd av ett brott känner till personbeteckningen,

4 2) ett ärende som gäller ett brott enligt 1 punkten är föremål för förundersökning eller åtalsprövning eller är anhängigt vid en domstol eller en lagakraftvunnen dom har meddelats i ärendet,

5 3) det på grund av misstanke om att brott begåtts eller annars på grund av omständigheterna är uppenbart att personbeteckningen kommer att användas för brottsliga ändamål, och

6 4) betydande skadliga verkningar av missbruket av personbeteckningen med mycket stor sannolikhet kan förhindras genom en ändring av personbeteckningen.

Den berörda personen ska skriftligen ansöka om att få personbeteckningen ändrad. Beslut om ändring av personbeteckningen på grund av

fastställande av könstillhörighet fattas av den myndighet som avses i 3 § i lagen om fastställande av transsexuella personers könstillhörighet. Beslut om ändring av personbeteckningen på någon annan grund fattas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Innan beslut fattas ska den behöriga myndigheten ge sökanden behövlig information om konsekvenserna av en ändring av personbeteckningen.

21 §

Statens ämbetsverk på Ålands behörighet

Vad som i 9 § 2 mom., 10 §, 12 § 1 mom., 19 §, 22 § 2 och 4 mom. samt 35–37, 44, 50 a och 72 § föreskrivs om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tillämpas på Statens ämbetsverk på Åland inom dess verksamhetsområde.

21 §

Statens ämbetsverk på Ålands behörighet

Vad som i 9 § 2 mom., 10, 12 och 19 §, 22 § 2 och 4 mom. samt 35–37, 44, 50 a och 72 § föreskrivs om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tillämpas på Statens ämbetsverk på Åland inom dess verksamhetsområde.

64 §

Ändring av elektroniska kommunikationskoder

När beslut fattas om ändring av personbeteckning i sådana situationer som avses i 12 § 2 mom., ändras den elektroniska kommunikationskoden på tjänstens vägnar. Anmälan om att den elektroniska kommunikationskoden ändras ska göras till den som innehar koden.

64 §

Ändring av elektroniska kommunikationskoder

När beslut fattas om ändring av personbeteckning *i enlighet med 12 a §*, ändras den elektroniska kommunikationskoden på tjänstens vägnar. Anmälan om att den elektroniska kommunikationskoden ändras ska göras till den som innehar koden.

1 Denna lag träder i kraft den 20 .